

28.06.2024

# Viitotut kielet keskeisenä teemana vuoden 2024 Kielikampusseminaarissa

*Tekijät: Ulla Sivunen ja Tamás Péter Szabó*

Jyväskylän yliopiston Kielikampus ja FORTHEM-allianssin monikielisyys-lab, eli [Multilingualism in School and Higher Education Lab](#), isännöivät ensimmäistä kertaa [Kielikampusseminaarina](#) yhdessä 24.–25. huhtikuuta 2024. Yhteistyön tuloksena Kielikampusseminaarista tuli kaksipäiväinen konferenssimainen tapahtuma, johon ilmoittautui yhteensä 252 osallistujaa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun seminaari järjestettiin hybridimuodossa: noin puolet ilmoittautuneista merkitsi osallistuvansa etänä ja puolet paikan päällä. Hybridijärjestely mahdollisti sekä esiintyjien että vieraiden osallistumisen vaikka toisesta maasta: ilmoittautuneita kertyi 26:sta maasta ja jokaiselta mantereelta. Seminaarissa oli kolme keynote-puheenvuoroa, seitsemän työpajaa, neljä paneelikeskustelua ja 20 sessioesitystä. Seminaari järjestettiin Jyväskylän yliopiston Ruusuopisto-rakennuksen saleissa, jopa viidessä rinnakkaisessiossa.

Kielikampusseminaarista on julkaistu [yleinen blogikirjoitus FORTHEM-allianssin omassa blogissa](#). Tässä kirjoituksessa keskitytään siihen, miten viitottujen kielten soveltava tutkimus ja niiden käyttö esityksissä ja tulkkauksen kautta teki seminaarista aidosti monikielisen, multimodaalisen ja inklusiivisen tilaisuuden. Tämä aihe on nousut esille osallistujien palautteissa. Monet kirjoittivat, että heidän käsityksensä viitotuista kielistä muuttui olennaisesti seminaarin aikana.

Seminaarissa useat viitotut kielet, kuten suomalainen viittomakieli (SVK), amerikkalainen viittomakieli (ASL) ja brasilialainen viittomakieli (LiBras) olivat näkyvästi esillä niin keynoteissa kuin useissa sessioissa kahden päivän aikana. Seminaarin toisessa keynotessa Toronto Metropolitan -yliopiston apulaisprofessori Kristin Snoddon luennoi amerikkalaisella viittomakielellä ja englanniksi tulkattuna kielellisesti haavoittuviin ryhmiin kuuluvien viitottua kieltä käyttävien kuurojen lasten oikeuksista ja mahdollisuuksista käyttää ASL:ää kanadalaisessa varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmässä. Snoddon kertoi viimeaikaisesta tapaustutkimuksesta, jossa kuvataan aivohalvauksen saaneen kuuron lapsen, Carter Churchillin ja hänen perheensä sekä Newfoundlandin ja Labradorin englantilaisen koulupiirin välistä oikeudellista kamppailua ja siinä käytettyjä diskursseja. Osapuolten oikeudelliset asiakirjat paljastivat kanadalaisen opetushallinnon virkamiesten toimimattomuuden malleja ja ASL:ää koskevista puutteellisista kieli-ideologisista käsityksistä, jotka ovat yleisiä Kanadan kuurojen lasten koulutuksessa.

Seminaarin kolmannessa avainluennossa Nina Sivunen kertoi väitöstutkimuksestaan kuurojen turvapaikanhakijoiden parissa, jossa hän tutki turvapaikkaprosesseja viitotuilla kielillä ja kuurojen turvapaikanhakijoiden kielikäsitteitä. Sivusen tutkimuksessa ilmeni, että kuurojen turvapaikanhakijoiden kieli- ja lukutaidot viitotuissa ja kirjoitetuissa kielissä vaihtelivat suuresti muun muassa hakijoiden matalan koulutuksen, heikon lukutaidon ja lähtömaiden puutteellisen koulutusjärjestelmän vuoksi. Kuurojen turvapaikanhakijoiden ja suomalaisten viranomaisten kuin myös muiden toimijoiden yhteisen kielen puuttuessa väärinkäsitysten riski on suuri, ja tällä on todennäköisesti ollut vaikutuksensa kuurojen turvapaikanhakijoiden saamiin turvapaikkapäätöksiin.



Nina Sivunen pitämässä avainluentoaan.

Seminaarin toisena päivänä Heidi Layneen ja Ulla Sivusen moderoima paneeli kokosi yhteen opetusalan ammattilaisia ja tutkijoita keskustelemaan vähemmistökielten asemasta koulutuksen kentällä ja limittäiskieleilyn (translanguaging) mahdollisuuksista. Paneelissa keskusteltiin myös kotimaisten viittomakielten, erityisesti suomalaisen viittomakielen ja viittomakieltä käyttävien oppilaiden asemasta koulumaailmassa. Viittomakieliset oppilaat ovat usein ainoita kielensä käyttäjiä lähikouluissaan, ja tällöin haasteena on luoda heille inklusiivinen monikielinen ja viittomakielinen oppimisympäristö. Tämän toteuttamiseksi on olemassa erilaisia malleja ja ratkaisuja, joita voi soveltaa koulujen arjessa.

Kaikille avoimessa monikielisessä pedagogisessa kahvilassa esiteltiin viittomakielisille oppilaille ja muille vierailijoille Viittomakielen keskuksen tutkimushankkeita, opeteltiin brasilialaista viittomakieltä, tutustuttiin erilaisiin viittomakielisiin verkkomateriaaleihin ja Pepper-opetusrobottiin.

Seminaarissa nähtiin myös erittäin harvinaislaatuista esityksiä pienistä Brasilian sademetsäalueen alkuperäiskansojen käyttämistä viittomakielistä. Brasilialainen tutkija ja opettaja Debora Wanderley Santa Catarinan liittovaltion yliopistosta esitteli brasilialaista viittomakieltä (LiBras) ja Amazonin sademetsäalueen lukuisia viittomakielisiä koskevaa tutkimustyötään, jossa hän käytti viitottujen kielten SignWriting-kirjoitus- ja annotaatiojärjestelmää. LiBrasia käyttää arviolta 5 miljoonaa ihmistä Brasiliassa, jonka lisäksi alueella on muita pienempiä viittomakielisiä. Wanderley kehitti ja loi työryhmänsä kanssa Brasilian sademetsäalueella asuvista alkuperäiskansoista kertovan ja kuvitetun SignWritingä hyödyntävän ja LiBrasille käännetyn satukirjan "Onze historias e um secreto" (11 tarinaa ja yksi salaisuus), joka kertoi Amazonin alueen legendoista. Kirjan tavoitteena oli välittää tietoa Amazonin alkuperäisheimojen kulttuureista, luonnon monimuotoisuudesta ja monien lajien uhanalaisuudesta perustuen myös alueella elävien alkuperäisheimojen perimätietoon.

Viitottujen kielten teema sai ensimmäistä kertaa laajemman näkyvyyden vuoden 2023 Kielikampusseminaarissa, jossa järjestettiin kaksiosainen [Monikieliset oppimisympäristöt ja kielikoulutus viittomakieltä käyttävien silmin](#) -työpaja. Tämän vuoden seminaari siis laajensi aihepiiristä käytyä keskustelua ja teki siitä kansainvälisemmän. Toivottavasti tämä trendi jatkuu ja viitottujen kielten aihe vakiintuu vuodesta 2011 järjestettyjen Kielikampusseminaarien ohjelmassa.

*Kielikampusseminaarin järjestäjät olivat Tamás Péter Szabó ja Petteri Laihonon (kansapuheenjohtajat), Emilia Rajala (sihteeri), Ulla Sivunen (viitottujen kielten asiantuntija ja tapahtuman tulkkauksen koordinaattori), Maija Lappalainen, Dmitri Leontjev, Terhi Paakkinen ja Sabine Ylönen.*